

**КРИМІНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ****CRIMINOLOGICAL ACTIVITIES OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS:
REGULATORY AND LEGAL STUDY**

Косяченко К.Е., к.ю.н.,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті автором проведено нормативно-правове дослідження кримінологічної діяльності неурядових організацій. Розглянуто етимологічне значення «діяльності», як ключового поняття прояву людського життя. Встановлено, що діяльність людини у філософському та моральному значенні розуміється, як зміна навколишнього світу завдяки заздалегідь сформованим у соціальному середовищі моральним переконанням. Разом із тим, діяльність є проявом лише людської життєдіяльності та характеризується відношенням людини до заздалегідь окреслених цілей.

В результаті дослідження автором встановлено, що неурядові організації можна вважати за повноцінних суб'єктів кримінологічної політики у сфері боротьби зі злочинністю. Запропоновано власне визначення поняття «кримінологічної діяльності неурядових організацій», а також наголошено, що визначення кримінологічної діяльності видозмінюється в залежності від суб'єкта кримінологічної діяльності.

В Україні протягом 2019–2020 років спостерігалось зростання кількості громадських організацій, так само як й у попередні роки. Загальна кількість громадських організацій за останні п'ять років зросла на 24356, після 2019 року вона збільшилася ще на 4241. Загалом кількість офіційно зареєстрованих громадських організацій України, за даними Державної служби статистики України, збільшилася за останні десять років на понад 85 тисяч. Місцевими органами юстиції за цей час було легалізовано 77252 громадських організацій з місцевим статусом. Разом із тим, останнім часом вбачається все більша увага науковців у галузі кримінології щодо дослідження неурядових організацій.

Кримінологічна діяльність органів самоврядування на спеціально-кримінологічному рівні протидії злочинності полягає в діях, спрямованих на конкретні криміногенні явища, а також процеси, фактори, причини й умови, що їх обумовлюють, і мають на меті усунути, нейтралізувати або послабити чи стримати вищезазначене.

Ключові слова: діяльність, кримінологічна діяльність, громадські організації, неурядові організації, громадянське суспільство.

In the article, the author conducted a regulatory and legal study of the criminological activities of non-governmental organizations. The etymological meaning of «activity» as a thorny concept of any manifestation of human life is considered. It has been established that human activity in a philosophical and moral sense is understood as a change in the surrounding world due to moral convictions formed in advance in the social environment. At the same time, activity is a manifestation of only human activity and is characterized by a person's relationship to predetermined goals.

As a result of the research, the author established that non-governmental organizations can be considered as full-fledged subjects of criminological policy in the field of fighting crime. An appropriate definition of the concept of «criminological activity of non-governmental organizations» is proposed, and it is also emphasized that the definition of criminological activity depends on the subject of criminological activity.

Based on the results of the research, the author managed to formulate the following definition of the criminological activity of non-governmental organizations. The criminological activity of non-governmental organizations, as a full-fledged subject of criminological policy in the field of combating crime, is a set of actions and measures for the prevention and prevention of criminal offenses, analysis of processes and phenomena that determine the occurrence of crime, information and analytical support and scientific support, supervision of the criminological activities of law enforcement agencies, as well as ensuring the rights and freedoms of a person and a citizen.

Taking into account the above conclusions, the author considers the improvement of the mechanism of implementation of criminological activities of non-governmental organizations to be a promising direction for further scientific research.

Key words: activity, criminological activity, public organizations, non-governmental organizations, civil society.

На переконання В. В. Голіни завданнями кримінології як науки шляхом кримінологічних досліджень виявити і описати ці об'єкти (чинники, фактори, причини й умови, обставини, що сприяють настанню (досягненню) злочинного результату, злочинно небезпечне оточуюче особистість середовище, криміногенні особи та ін.), показати уразливі для руйнівного запобіжного впливу їх місця і відповіді на важливе для практики запитання, у зв'язку з якими негативним властивостями ці об'єкти потрапляють у поле її зору [2, с. 48].

І. М. Даньшин наголошує, що завданнями кримінології є: а) філософське, соціологічне, психологічне осмислення злочинності, її природи, самої її суті; б) комплексний аналіз процесів і явищ, з якими пов'язані існування і відтворення злочинності; в) поглиблене вивчення особистості злочинця; г) розробка відповідних рекомендацій, спрямованих на запобігання окремим видам і групам злочинів. Більше того, наголошує автор, що у кримінології значна увага приділяється конкретним життєвим фактам і спостереженням. Науковий опис масштабного емпіричного матеріалу неможливий за відсутності теорії – без теорії не існує науки [3, с. 6].

С. А. Шалгунова зазначає, що завданням сучасної кримінології – є той результат, якого прагне досягти наука кримінологія: 1) комплексний аналіз процесів та явищ, з якими пов'язано існування злочинності та розробка на цій підставі прогресивних форм і методів попередження злочинності; 2) аналіз тенденцій і закономірностей злочинності, її показників, виявлення і наукове вивчення причин та умов злочинності; 3) встановлення осіб, здатних в силу їх поведінки, скоювати злочини, їх вивчення з метою проведення щодо них профілактичних заходів; 4) розробка та внесення пропозицій по удосконаленню діяльності правоохоронних органів та чинного законодавства України щодо протидії злочинності [4, с. 50].

Однак, перш ніж розкрити поняття кримінологічної діяльності, необхідно поглянути на загальне значення терміну «діяльність». Так, відповідно до Філософського енциклопедичного словника «діяльність» – це форма активності, що характеризується здатністю людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті. Ці зміни можуть стосуватися речового та енергетичного статусу об'єктів або їх інформаційного потенціалу. Діяльності притаманні – трансформація зовнішнього у внутрішнє,

едність опредметнення та розпредметнення певних смислів, що задають параметри її здійснення. Духовний потенціал діяльності, її смислонаповнення реалізується у певних нормах, цінностях та цілях. У тих випадках, коли діяльність набуває героїчного пафосу й сягає рівня самопожертви (в ім'я людських цілей чи релігійних абсолютів), виникають так звані «безконечні цілі» (Гегель), або вічні ідеали, внаслідок чого цілепокладання перетворюється на маніфестацію духу, в смислотвердження людини. Усвідомлення особливостей діяльності може, з методологічного боку, виступати як особливий діяльнісний підхід, що долає колізію об'єктивного та суб'єктивного, ідеального та матеріального, характеризується цільовими програмами функціонування. Вчення про діяльність як актуалізацію можливого було закладено Аристотелем. В систематичній формі концепція діяльності представлена в німецькій класичній філософії, зокрема працях Фіхте та Гегеля, котрі розглядали діяльність як єдність теорії та практики [5, с. 164].

О. А. Файер в свою чергу наголошує, що діяльність – це специфічно-людський спосіб ставлення до світу, це процес, в ході якого людина відтворює та творчо перетворює природу, роблячи себе таким чином, діяльнісним суб'єктом, а освоєвані нею явища природи – об'єктом своєї діяльності. Діяльність стає для кожної людини цілісною самодіяльністю, виступає як ціль та потреба життя. В психології діяльність – це поняття, яке характеризує функцію індивіда в процесі його взаємодії з навколишнім світом. Психічна діяльність людини поділяється на зовнішню та внутрішню. Перша складається з визначених для людини дій з реальними предметами, які здійснюються шляхом рухів ніг, рук, пальців. Друга відбувається через «розумові дії», де людина оперує не реальними предметами та не шляхом реальних рухів, а використовує для цього свої мозкові динамічні моделі. Внутрішня діяльність планує зовнішню. Розподілення праці тягне за собою виокремлення практичної та теоретичної форм діяльності людини. Разом із тим, вчений наголошує, що в залежності від різноманітності потреб людини та суспільства складається і різноманіття конкретних видів діяльності людей, кожен з яких, зазвичай, включає в себе елементи зовнішньої та внутрішньої, практичної і теоретичної діяльності [6, с. 127].

Відповідно до сучасного словника з етики М. Г. Тофтула діяльність (моральна) – особлива сфера життя людини, в якій реалізується єдність її моральної свідомості і практичної діяльності. Діяльність має предметно-змістовну визначеність і свою специфіку. Вона в більшій чи меншій мірі дає про себе знати, виявляється в будь-якій діяльності, оскільки моральні вимоги поширюються на всі сфери людського життя. Діяльність виявляється через вчинки. Завдяки діяльності людина вступає в певні суспільні зв'язки, які називають моральними відносинами [7, с. 113].

Як можемо побачити, діяльність людини у філософському та моральному значенні розуміється, як зміна навколишнього світу завдяки заздалегідь сформованим у соціальному середовищі моральним переконанням.

В свою чергу «діяльність політична» – це різновид суспільної активності індивіда, або різноманітних об'єднань, пов'язаний із реалізацією ними своїх політичних інтересів, зобов'язань, намірів. Діяльність політична, як правило, носить свідомий характер, хоча її суб'єкти досить часто використовують для реалізації своїх цілей елементи стихійної діяльності народних мас. Діяльність політична передбачає два головних аспекти – теоретичний і практичний. До першого, на думку автора, слід віднести рівень свідомості, мислення, ментальність суб'єктів; другий – це організаційна і контролююча діяльність, підбір і розстановка кадрів, їх підготовка, навчання, вміння аналізувати ситуацію і приймати рішення, функціонування

органів влади, вплив на громадські організації і рухи тощо. Пасивний рівень діяльності політичної – прийняття участі у виборах, обговореннях в ЗМІ, мітингах, страйках, так би мовити, за компанію. Активний рівень окресленої діяльності пов'язується із професійною роботою у відповідних політичних та громадських структурах на рівні відповідального суб'єкта, а не просто чиновника. В Україні, незважаючи на велику кількість політичних партій, якраз не вистачає активної складової зазначеної діяльності, безпосередньо замкненій на бажанні відповідального ставлення до неї. Тому, продовжує автор, діяльність політична виродилась у політичну демагогію, у постійні дискусії щодо пошуку винних, у практику самовиправдання. Це не подобається народу, але й він вражений бацилою безвідповідальної демагогії, зумовленої тим, що у тоталітарних режимах ніколи не була його функцією, а відповідальності він брати не звик, як і всі його представники [8, с. 53–54].

Відповідно до великого тлумачного словника сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусела «діяльність» – це застосування своєї праці до чого-небудь. Праця, дії людей у якій-небудь галузі. Функціонування, діяння органів живого організму. Робота, функціонування якоїсь організації, установи, машини і т. ін. Виявлення сили, енергії чого-небудь [9, с. 306].

На думку В. М. Синьова та О. П. Хохліна «діяльність» може бути лише людською формою активності, і у широкому розумінні – це специфічно людська форма ставлення до навколишньої дійсності, змістом якої є доцільне її перетворення (створення, зміна тощо). Разом із тим, авторами відмічається, що діяльність наділена такими змістовними ознаками, як: суспільний характер (соціальність); цілеспрямованість (доцільність); усвідомленість; предметність; суб'єктність, суб'єктивність; плановість; систематичність; опосередкованість; продуктивність [10, с. 234].

Отже, діяльність є проявом лише людської життєдіяльності та характеризується відношенням людини до заздалегідь окреслених цілей. Разом із тим, розглянемо запропоновані вище змістовні ознаки діяльності.

Так, О. П. Хохліна зазначає, що діяльність характеризується наступними ознаками:

- суспільний характер (соціальність) діяльності полягає в тому, що вона – продукт суспільно-історичного розвитку людства; її соціальність, за Л. Виготським, зазначає О. П. Хохліна, діяльність проявляється в опосередкованості культурно-історичними формами, у виникненні спершу як спільної і лише потім як індивідуальної, оскільки відкрити форми діяльності з предметами людина може лише за допомогою інших людей, які демонструють приклади діяльності, включають людину у спільну діяльність;

- цілеспрямованість (доцільність) діяльності полягає в тому, що вона завжди спрямовується свідомо поставленою метою, зорієнтована на досягнення мети, регулюється нею. Саме у цілеспрямованій діяльності забезпечується єдність суб'єктивного та об'єктивного, при тому що об'єктивність забезпечується предметністю діяльності;

- усвідомленість діяльності, що забезпечує її доцільність та регульованість, впливає з цілеспрямованості, доцільності, оскільки ціль вже характеризується усвідомленістю. Адже, на думку автора, діяльність визначається свідомо поставленою метою, свідомо виконується відповідно до неї, свідомо регулюється тощо;

- предметність діяльності полягає в тому, що вона має свій предмет, створення (перетворення, зміна) якого є її метою. Під предметом розуміють передусім предмет відповідної культури, у якому зафіксовано певний суспільно вироблений щодо нього спосіб дії. І цей спосіб відтворюється щоразу, коли виконується предметна діяльність. Процес діяльності відбувається у формі двох протилежно спрямованих та взаємодоповнюючих акцій – опредмечування та розпредмечування;

– суб'єктність, суб'єктивність діяльності означає, що діяльність є не лише об'єктивний процес, зумовлений предметністю, а й той, що її виконує особа як суб'єкт, а також те, що для кожної людини вона має суб'єктивну значущість, особистісну наповненість, пристрасний характер;

– плановість діяльності полягає в тому, що вона – не проста сума окремих дій та рухів. Дії, що забезпечують діяльність, складають певну систему дій, які взаємопов'язані між собою, розташовані у певному порядку, часі, тобто виконуються за певним планом;

– про систематичність діяльності йдеться, коли маємо на увазі її довготривалий, повсякденний, систематичний характер. Адже, на думку автора, окремі дії та рухи, які виконуються час від часу – не є діяльністю;

– опосередкованість діяльності впливає з подвійного опосередкування ставлення людини до предмета праці: по-перше, це соціальна опосередкованість, по-друге – опосередкованість знаряддєва;

– продуктивність же діяльності свідчить про отриманий результат, про отримання продукту діяльності чи його зміни, про факт, що після завершення діяльності світ змінюється [10, с. 234–235].

Як зазначає А. Є. Фоменко кримінологічна діяльність Національної поліції як різновид поліцейської діяльності розуміє під собою – сукупність правомірних дій поліцейських, які мають знання і навички їх застосування в галузі права загалом і кримінології зокрема, що здійснюються правовими засобами і методами з використанням актуальних кримінологічних технологій в освітній, науковій і практичних формах з метою протидії кримінальним правопорушенням, а також пов'язаних із ними негативними для суспільства явищами, усунення детермінантів вчинення кримінальних правопорушень, з'ясування особи, винної у здійсненні кримінального проступку та злочину, жертви кримінального правопорушення, визначення осіб, які потребують особливого захисту з боку держави та/або реабілітації [11, с. 175].

На думку О. С. Іщука кримінологічна діяльність органів прокуратури – це інтегрована в єдину систему протидії злочинності сукупність функціональних елементів (засобів, форм і видів діяльності), за допомогою яких суб'єкт впливає на фактори злочинності, досягаючи тим самим результативного виконання визначених для органів прокуратури завдань і функцій. Її складають правозастосовна, юрисдикційна, правоустановча, правороз'яснювальна, правонаділяюча і наглядова діяльність, інтегративним фактором для яких є цільова спрямованість на комплексне забезпечення безпеки в соціумі. Разом із тим, наголошує автор, що кримінологічна діяльність прокуратури має багаторівневу диференціацію. По-перше, за масштабом кримінологічної діяльності та спрямованістю: 1) діяльність всієї системи органів прокуратури на рівні суспільства в цілому; 2) діяльність органів та підрозділів прокуратури на рівні окремих соціальних груп; 3) діяльність конкретних працівників цих органів та підрозділів на індивідуальному рівні. По-друге, за якістю об'єктів кримінологічного впливу: на загальному рівні об'єктом впливу є злочинність як система; на рівні особливого – злочинність певного виду; на рівні окремого – злочинний акт конкретного індивіда [12, с. 21–22].

Так, на думку Н. Є. Філіпенко кримінологічна діяльність судово-експертних установ – це поетапна діяльність спеціалізованого суб'єкта кримінального судочинства (державного та/або приватного), яка ґрунтується на визначених засадах, є інтегрованою в єдину систему протидії злочинності та полягає у використанні експертних методів і прийомів для виявлення кримінальних правопорушень та обставин, що сприяють їх вчиненню, а також у розробленні обґрунтованих рекомендацій для правоохоронних органів щодо мінімізації криміногенного впливу цих

обставин і здійсненні прогностичних оцінок щодо поширення окремих видів кримінальних правопорушень [13, с. 23].

За результатом дослідження науковця О. П. Шайтуро зазначено, що кримінологічна діяльність органів місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності реалізується на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. Загальносоціальний рівень кримінологічної діяльності органів місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності спрямовує свій вплив на підтримку загальносоціальних факторів, що реалізують можливість усебічного розвитку суспільства та створення відповідних умов для розвитку людини та громадянина. Цей рівень має власну особисту систему будови, яку утворюють суб'єкти здійснення кримінологічної діяльності, об'єкти, стосовно яких буде реалізовуватись ця діяльність, і сукупність заходів такої діяльності. Змістовною основою даного різновиду діяльності органів місцевого самоврядування є комплексна (цільова) програма протидії злочинності в регіоні. Під протидією злочинності на індивідуальному рівні, автором запропоновано розуміти діяльність державних органів та установ, недержавних організацій, що утворені відповідно до закону, органів місцевого самоврядування та їх уповноважених представників, щодо виявлення осіб, від яких, відповідно до об'єктивно встановлених даних, можна очікувати вчинення злочинів чи інших правопорушень, та здійсненню стосовно такої категорії осіб, а також того соціального мікросередовища, що їх оточує, позитивного коригуючого впливу [14, с. 25–26].

В. Давиденко дійшла до висновку, що кримінологічна діяльність суб'єктів кримінального судочинства – поняття умовне і має розглядатися у широкому та вузькому значеннях. У широкому сенсі дане поняття охоплює всю роботу учасників кримінального процесу, проведену ними з метою попередження злочинів, вияву та усунення причин і умов розслідуваного злочину, правового виховання громадян тощо. У вузькому значенні – це діяльність суб'єктів кримінального судочинства щодо виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочину [15, с. 111].

А. В. Коваленко досліджуючи кримінологічну діяльність Національної поліції України зазначає, що під нею необхідно розуміти – стратегічне функціонування належних суб'єктів із забезпечення, профілактики, випередження, обмеження, усунення злочинності, захисту від неї, відвернення та припинення злочинів, на основі реальної інформації про стан злочинності, використанні кримінологічного прогнозування та планування [16, с. 23].

Як зазначають науковці Н. С. Сидоренко цитуючи В. Я. Горбачевського, кримінологічна діяльність являє собою рід занять, пов'язаний з вивченням злочинності, її детермінантів, засобів попереджувального впливу на них, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій у сфері запобігання злочинам. Ця діяльність має перехідні межі з попереджувальною (запобіжною) діяльністю, «надаючи» останній перед плановий матеріал (кримінологічний прогноз) і науково обґрунтовані рекомендації [17, с. 77].

Так, серед завдань, які були поставлені перед громадською організацією «Ла Страда – України» (громадська правозахисна організація, яка працює для забезпечення гендерної рівності, миробудування, запобігання гендерно зумовленому насильству, зокрема, домашньому насильству, протидії торгівлі людьми та забезпечення прав дітей, сприяючи впровадженню стандартів прав людини в усіх сферах життя суспільства та держави [18]) є:

– сприяння дотриманню прав людини, особливо жінок та дітей;

– сприяння просуванню українського суспільства в напрямку до утвердження гендерної рівності в усіх соціальних сферах;

– сприяння запобіганню торгівлі людьми, інших проявів насильства, жорстокого поводження, особливо по відношенню до дітей;

- сприяння протидії сексуальній комерційній експлуатації дітей, їх використання у проституції та порнографії;
 - сприяння протидії сексуальній комерційній експлуатації дітей, їх використання у проституції та порнографії;
 - сприяння проведенню роботи по створенню та впровадженню ефективних механізмів подолання цих явищ шляхом налагодження та укріплення взаємодії державних, недержавних, міжнародних організацій;
 - сприяння проведенню експертизи законодавчих актів на предмет дотримання прав людини, гендерної рівності в суспільстві, адекватності міжнародним документам та нормам;
 - сприяння підвищенню рівня інформованості суспільства про права людини, досягнення гендерної рівності в суспільстві, необхідність ліквідації усіх форм насильства та жорстокого поводження;
 - сприяння проведенню досліджень з зазначеної проблематики, організації конференцій, форумів, громадських акцій;
 - сприяння більш глибокому розумінню умов і причин, що породжують проблеми насильства, дискримінації, торгівлі людьми, насильству та дискримінації в суспільстві;
 - участь у підготовці рекомендацій по удосконаленню міжнародно-правової бази і гармонізації національного законодавства держав у зазначеній сфері;
 - сприяння наданню інформаційної, наукової, консультаційної, методичної, організаційної і матеріально-технічної підтримки юридичним і фізичним особам, що приймають участь в програмах і проектах, спрямованих на дотримання прав людини, досягнення гендерної рівності в суспільстві;
 - сприяння дотриманню прав українських громадян, які перебувають за кордоном та недопущення потрапляння їх до ситуації торгівлі людьми;
 - сприяння реалізації інших перспективних задумів і проектів, пов'язаних з діяльністю Центру;
 - пропаганда і широке розповсюдження ідей і цілей Центру, в тому числі з залученням засобів масової інформації і комунікації [19].
- Разом зі цим, окремі неурядові організації поставили за мету боротьбу з корупційними злочинами та злочинами пов'язаними з корупцією, серед них можна виділити: Центр протидії корупції, Трансперенсі Інтернешнл Україна та ін. Всеукраїнська громадська організація «Громадянська мережа «ОПОРА» в свою чергу спрямовує свої

сили над забезпеченням прозорої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Також, як зазначає А. В. Войціховський однією із найвпливовіших міжнародних неурядових організацій, що займається питанням забезпечення співпраці в боротьбі із злочинністю, є Міжнародне кримінологічне товариство. Так, головною метою Міжнародного кримінологічного товариства є сприяння дослідженню злочинності на міжнародному рівні, об'єднуючи для цього зусилля учених і практичних фахівців у галузі кримінології, криміналістики, психології, соціології та інших дисциплін, зацікавлених у вивченні злочинності. Здійснюючи свою діяльність, Міжнародне кримінологічне товариство організує міжнародні конгреси, семінари, колоквиуми, публікує їх матеріали; сприяє в науковому обміні між національними науковими і навчальними центрами; організує міжнародні курси кримінології по підвищенню кваліфікації наукових кадрів; організує спільно з іншими міжнародними організаціями і національними науковими установами регіональні міжнародні центри кримінології і тому подібне. Поряд із цим, наголошує автор, науковий комітет Міжнародного кримінологічного товариства на своїх щорічних засіданнях проводить роботу з підготовки міжнародних конгресів, визначає їх тематику, організовує міжнародні колоквиуми і семінари, забезпечує видання журналу товариства «Міжнародні аннали кримінології» (два випуски в рік) і щомісячної оперативної інформації про життя товариства «Нові листи» [20].

Отже, враховуючи вищевикладене на вдалося сформулювати власне визначення кримінологічної діяльності неурядових організацій. Так, кримінологічна діяльність неурядових організацій, як повноцінного суб'єкта кримінологічної політики у сфері боротьби зі злочинністю являє собою – сукупність дій та заходів, щодо попередження та профілактики кримінальних правопорушень, аналіз процесів та явищ, які детермінують виникнення злочинності, інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження, нагляд за кримінологічною діяльністю правоохоронних органів, а також забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Враховуючи вищевикладені висновки, перспективним напрямом подальших наукових досліджень є вдосконалення механізму реалізації кримінологічної діяльності неурядових організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключові виклики для розвитку громадянського суспільства, 2020. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2020 році: матеріали щоріч. доп. / за заг. ред. Ю. Тищенко, Ю. Каплан. Київ: НІСД, 2021. 116 с.
2. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
3. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / за заг. ред. В.В. Голіни. Харків: Право, 2009. 288 с.
4. Кримінологія: навчальний посібник-практикум (для здобувачів вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність») / за заг. ред. к.ю.н., доц. С.А. Шалгунової. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 332 с.
5. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
6. Фаєр О.А. Поняття професійної діяльності та її структурні елементи. *Університетські наукові записки*. 2009. № 3 (31). С. 126–131.
7. Тофтун М.Г. Сучасний словник з етики: словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
8. Політологічний словник: навчально-методичний посібник для студентів. Запоріжжя: ЗДМУ. 2010. 112 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
10. Синьов В.М., Хохліна О.П. Категорія діяльності: сутність та використання у психолого-педагогічних дослідженнях. *Актуальні питання корекційної освіти*. С. 230–244. URL: <https://aqce.com.ua/download/publications/605/568.pdf/> (дата звернення: 20.07.2021).
11. Фоменко А.С. Кримінологічна діяльність Національної поліції як різновид поліцейської діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск 6 (35). С. 172–175.
12. Іщук О.С. Теоретико-методологічні та практичні засади кримінологічної діяльності органів прокуратури України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 30 с.
13. Філіпенко Н.Є. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України: теорія та практика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2021. 32 с.
14. Шайтуро О.П. Кримінологічні засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 32 с.
15. Давиденко В. Кримінологічна діяльність суб'єктів кримінального судочинства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 4. С. 111–117.

16. Коваленко А.В. Теоретико-прикладні засади кримінологічного забезпечення поліцейської діяльності в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Дніпро: ДДУВС, 2020. 36 с.
17. Сидоренко Н.С. Стан наукових досліджень кримінологічної діяльності органів кримінального судочинства України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 2, том 2-2. С. 76–82.
18. Ла Страда Україна: веб-сайт. URL: <https://la-strada.org.ua/pro-organizacziyu> (дата звернення: 23.07.2021).
19. Громадська організація «Ла Страда – Україна»: веб-сайт. URL: http://old.la-strada.org.ua/ucp_mod_content_show_napryamki-diyalnosti.html (дата звернення: 21.07.2021).
20. Войціховський А.В. Міжнародні неурядові організації у боротьбі зі злочинністю. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2249/mizhnarodni_neuryadovi_organizaciyi_u_bo.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 22.07.2021).